

UKK – usein kysytyt kysymykset –
vuoden 2021 yhteisvastuukerääjille ja keräyksestä viestiville

Yhteisvastuukeräys 2021 kerää varoja vähävaraisten vanhusten auttamiseen Suomessa ja maailman katastrofialueilla

Mikä on Yhteisvastuukeräys?

Yhteisvastuu on evankelis-luterilaisen kirkon vuosittainen suurkeräys ja lähimmäisenrakkauden kansanliike, joka auttaa hädänalaisia syntyperään, uskontoon tai poliittiseen vakaumukseen katsomatta Suomessa ja kehittyvissä maissa.

Yhteisvastuukeräykseen osallistuvat kaikki Suomen ev.lut. seurakunnat ja tuhannet vapaaehtoiset ympäri Suomen. Keräyksen kampanja-aika ajoittuu helmikuun alusta huhtikuun loppuun, mutta Yhteisvastuulle voi lahjoittaa milloin vain – keräyslupa on myönnetty toistaiseksi ja on voimassa ympäri vuoden. **Keräyksen suojelijana toimii tasavallan presidentti.** Keräyksen esimies vuonna 2021 on Tampereen hiippakunnan piispa **Matti Repo**.

Mitä?

Vuoden 2021 Yhteisvastuukeräyksen tuotolla autetaan taloudellisissa vaikeuksissa olevia ikäihmisiä niin Suomessa kuin kehittyvien maiden kriisialueilla. Keräys alkaa 7.2.2021.

Miksi?

Eri syistä johtuva köyhyys koettelee ikäihmisiä Suomessa ja maailmalla. Monet vanhukset elävät taloudellisessa ja sosiaalisessa ahdingossa. Koronaepidemia on kurittanut entisestään juuri näitä kaikkein hauraimpia.

Vanhuusiän köyhyyteen Suomessa vaikuttaa esimerkiksi työelämän ulkopuolella oleminen, esimerkiksi kotiäitiys, työkyvyttömyys, pitkäaikaistyöttömyys, pienipalkkaisuus tai näiden kaikkien yhdistelmä. Listalle kuuluvat myös kallis asuminen, peritty huono-osaisuus, mielenterveyden ongelmat sekä monet yllättävät tekijät kuten sairaus- ja lääkekulut. Moni miettii, ostaako ruokaa vai lääkkeitä.

Suomessa vanhusten köyhyys näyttäytyy eri tavoin eri puolilla maata. Myös puuttumiskeinot ilmiöön ovat monimuotoisia. 40 prosenttia eläkeläisistämme saa eläkettä alle 1 250 euroa kuukaudessa.

Maailman kehittyvien maiden katastrofialueilla Yhteisvastuukeräyksen tuotolla autetaan niitä yhteisöjä, vanhuksia ja perheitä, jotka ovat kärsineet pahiten konfliktien, katastrofien ja luonnonmullistusten aiheuttamissa hätätilanteissa. Kirkon Ulkomaanavun ruohonjuuritason työn kautta voimme yhteisvastuuvoin olla tukemassa mahdollisimman arvokkaan vanhuuden mahdollistamista myös erittäin haavoittuvissa olosuhteissa eläville ikäihmisille. Kansainvälisen diakonian esimerkikohdema on Uganda, mutta apua ohjataan kulloisenkin tarpeen mukaan yli kymmeneen maahan.

Yhteisvastuukeräykseen kautta lahjoittaja voi olla tukemassa vähävaraisuutta ja suoranaista köyhyyttä kokevia ikäihmisiä sekä Suomessa että maailman katastrofialueilla.

Miten?

YHTEISVASTUU 2021 TUKEE IKÄIHMISIÄ SUOMESSA JA MAAILMALLA SEURAAVASTI:

SUOMESSA

10 % yhteisvastuutuotosta ohjataan Kirkon diakoniarahastolle, joka kohdentaa osuutensa ikäihmisten taloudelliseen auttamiseen ja elämänlaadun kohentamiseen. Diakoniarahaston avustukset haetaan paikallisseurakuntien diakoniatyön kautta, jossa hakijoiden avuntarve tunnetaan ja jokainen avuntarvitsija kohdataan. Tarve on suuri. Viime vuosina diakoniarahastoon saapuneista avustushakemuksista yli 60-vuotialta tulleita on ollut joka neljäs ja määrä on kasvussa.

Toinen 10 % keräystuotosta käytetään digivalmiuksien antamiseen iäkkäille henkilöille. Varoilla järjestetään heikossa taloudellisessa asemassa oleville ikäihmisille digitaalisten taitojen maksuttomia koulutuksia. Koulutuksissa keskitytään oman talouden hoitoon digitaalisia mahdollisuuksia hyödyntäen ja opetellaan esimerkiksi pankki-, Kela- ja muuta virastoasiointia tietokoneen välityksellä. Kurseja järjestetään noin 12 kansanopistossa ympäri Suomen vuodesta 2022 alkaen. Koulutukset organisoii ja toteuttaa Seurakuntaopiston kokoama kansanopistoverkosto.

Seurakunnat käyttävät oman 20 %:n osuutensa ahdingossa olevien ikäihmisten tukemiseen ja diakonia-avustuksiin paikallisten tarpeidensa mukaisesti.

ULKOMAILLA

Kehittyvässä maissa yhteisvastuuvoin autetaan katastrofien ja konfliktien aiheuttamissa hätätilanteissa pahiten kärsineitä ihmisiä. Tukea ohjataan hauraimpiin yhteisöihin, vanhuksiin ja perheisiin. Avun vie perille Kirkon Ulkomaanapu.

Esimerkiksi vuoden 2021 viestinnällisessä esimerkkimaassa Ugandassa Kirkon Ulkomaanapu KUA työskentelee yhteisvastuuvoin erityisesti pakolaisasutusalueilla. Hätäapua annetaan kaikista haavoittuvimmassa asemassa oleville katastrofien uhreille riippumatta iästä, taustasta tai sukupuolesta. Lisäksi KUA tukee lasten ja nuorten koulunkäyntiä pakolaisasutusalueilla. Lasten ja nuorten koulutus ja sitä kautta avautuva toimeentulo tukee koko perheen, sen vanhusten ja koko yhteiskunnan tulevaisuutta.

MITEN VUODEN 2021 TUOTTO JAETAAN EDUNSAAJILLE?

60 % kansainväliseen apuun Kirkon Ulkomaanavun katastrofirahaston kautta

10 % vuonna 2022 käynnistettävään ikäihmisten digitaitoja kohentavaan hankkeeseen

10 % Kirkon diakoniarahastolle heikoimmassa asemassa olevien ikäihmisten auttamiseen

20 % keräävälle seurakunnalle ahdingossa olevien ikäihmisten tukemiseen tai diakonia-avustuksiin

Kuinka suuret keräyskulut ovat?

Jokaisesta lahjoitetusta eurosta noin 80 % käytetään avustustyöhön ja loput keräyksen vaikuttamistoimintaan, viestintään, varainhankintaan sekä keräyksen yleishallintoon.

YLEISIMMIN ESITETTYJÄ KYSYMYKSIÄ

Miksi Suomessa asuvia vanhuksia pitäisi auttaa?

”Elämässä tulee eteen sairauksia, työttömyyttä ja yllättäviä elämäntilanteita. Sairauskierre apteekkilaskuineen saattaa suistaa velkakierteeseen. Työelämäaikaan otettuja lainoja onkin vaikea hoitaa, jos työura katkeaa ennenaikaisesti”, toteaa Yhteisvastuukeräyksen tämänvuotinen esimiespiispa Matti Repo.

Vähävaraiset vanhukset ovat usein tilanteessa, jossa vaikeudet kasaantuvat. Köyhyys aiheuttaa helposti terveydellisiä ongelmia, sosiaalista eristäytymistä, yksinäisyyttä ja digisyrjäytymistä. Eläkeiän köyhyyden merkittäviä tekijöitä voivat olla työelämän ulkopuolelle jääminen, kotiäitiys, työkyvyttömyys, pitkäaikaistyöttömyys, pienipalkkaisuus – tai näiden kaikkien yhdistelmä. Listalle kuuluvat myös kallis asuminen, peritty huono-osaisuus, mielenterveyden ongelmat sekä monet yllättävät tekijät.

Suomessa vanhusten köyhyys näyttäytyy eri tavoin eri puolilla maata. Myös puuttumiskeinot ilmiöön ovat monimuotoisia. Lähes 40 prosenttia eläkeläisistämme saa eläkettä alle 1 250 euroa kuukaudessa.

60 % keräyksen tuotosta menee ulkomaille. Eikö keräysvaroin pitäisi auttaa nimenomaan Suomessa?

Inhimillisen hädän arvottaminen on mahdotonta. 40 prosentilla keräysvaroista autetaan Suomessa asuvia. Yhteisvastuukeräyksessä katsomme, että tarve kehittyvissä maissa on Suomeen verrattuna niin valtaisa, että nykyinen keräystuoton jakosuhte perusteltu.

Yhteisvastuusta päättävät tahot punnitsevat jakosuhdetta osana muuta kehitystyötään jatkuvasti samalla tiedostaen, että yhden ainoan oikeudenmukaisen ja kaikille sopivan jakosuhteen määrittely on haasteellista, ellei mahdotonta.

Miten lahjoitukseni auttaa käytännössä ulkomailta?

Ulkomailla yhteisvastuuvain autetaan katastrofien ja konfliktien aiheuttamissa hätätilanteissa pahiten kärsineitä ihmisiä Kirkon Ulkomaanavun katastrofirahaston kautta. Kirkon Ulkomaanavun katastrofirahasto tukee yhteisöjen valmiutta selviytyä luonnonmullistuksista sekä avustaa katastrofitilanteen sattuessa. Katastrofirahastosta ohjataan tukea humanitaaristen tarpeiden mukaan.

Tänä vuonna Yhteisvastuu-viestinnässä tuodaan esiin erityisesti Ugandaan suunnattavaa apua, mutta apua ohjautuu kulloisenkin tarpeen mukaan noin kymmeneen eri maahan.

Kirkon Ulkomaanavun kehitysohjelmat toteutetaan läheisessä yhteistyössä paikallisten toimijoiden, kansalaisjärjestöjen ja esimerkiksi organisoitujen kyläyhteisöjen kanssa toimien. Osaaminen jää aina paikallisten yhteistyötahojen pääomaksi, vaikka kehitysprojektit loppuisivat.

Mistä tiedän, että apu menee oikeasti perille?

Avun perille vievä Kirkon Ulkomaanapu on Yhteisvastuukeräyksen pitkäaikainen, luotettava ja maailmalla arvostettu yhteistyökumppani. Kirkon Ulkomaanapu seuraa ja valvoo paikan päällä oman henkilökuntansa ja tarkasti valittujen, paikalliset olosuhteet tuntevien yhteistyökumppaniensa kautta, että apu käytetään tarkoituksenmukaisiin kohteisiin ja menee perille saajilleen. Kansainvälisesti hyväksytyt tilintarkastajat tarkastavat avustushankkeiden tilit.

[Yhteisvastuun nettisivuilla](#) Apu menee perille -sivulta löytyy tuoreet dokumenttifilmit sekä lyhyitä uutisjuttuja, joissa kerrotaan esimerkkejä perille menneestä avusta ja sen vaikuttavuudesta Suomessa ja Kirkon Ulkomaanavun katastrofikohteissa.

Miten kerättyjen varojen käyttöä seurataan?

Kansainvälisen diakonian kumppanimme Kirkon Ulkomaanapu toimittaa vuosittain Yhteisvastuun keräystoimikunnalle sekä numeeriset että sanalliset raportit keräysvarojen käytöstä.

Kotimaisten hankkeiden ja kumppaneiden kohdalla käytännöt vaihtelevat. Yhteisvastuuvaroilla rahoitetuissa hankkeissa, joissa on järjestökumppaneita, toimintaa ja taloutta valvoo ja ohjaa ammatillinen ohjausryhmä, jonka puheenjohtajana toimii Yhteisvastuun keräysjohtaja. Yhteisvastuun keräystoimikunta hyväksyy ohjausryhmän laatimat toiminnan ja talouden suunnitelmat sekä päätökset.

Keräyksen tilinpäätöksen tarkistaa keskuskauppakamarin hyväksymä tilintarkastaja. Lopuksi poliisihallitus hyväksyy toimitetut raportit niin kotimaisesta kuin kansainvälisestä avustustyöstä.

Tiukka seuranta takaa rahan päätyksen niille, jotka sitä eniten tarvitsevat.

Miksi auttaisin ulkomaalaisia, kun Suomessakin tarvitaan apua?

Inhimillisen hädän arvottaminen on mahdotonta.

Yhteisvastuukeräys perustettiin 50-luvun vaihteessa auttamaan sodan tuhoista ja katovuosista kärsineitä suomalaisia. Kun kotimaassa hyvinvointi ja sosiaaliturva vahvistuivat ja tietoisuutemme maailman hädestä samaan aikaan kasvoi, on vuodesta 1963 alkaen Yhteisvastuukeräyksellä tuettu myös kansainvälistä diakoniaa. Kumppanina konkreettisen avun perille viemisessä maailmalle on Kirkon Ulkomaanavun katastrofirahasto.

Yhteisvastuukeräys näkee tärkeäksi tukea avun tarpeessa olevia niin oman seurakunnan alueella kuin Suomessa laajemmin. Samaa aikaan näemme, että tarve kehittyvissä maissa on Suomeen verrattuna niin valtaisa, että nykyinen keräystuoton jakosuhte perusteltu. Tällä hetkellä tuemme 40 prosentilla tuotosta Suomessa asuvia avun tarvisijoita, ja 60 prosenttia jakautuu maailman katastrofialueille Kirkon Ulkomaanavun kriisiapuun sekä kehitystyöhön. Yhteisvastuusta päättävät tahot punnitsevat jakosuhdetta osana muuta kehitystyötään jatkuvasti samalla tiedostaen, että yhden ainoan oikeudenmukaisen ja kaikille sopivan jakosuhteen määrittely on haasteellista.

Lahjoittamalla Yhteisvastuukeräykseen autat lähimmäisiäsi sekä Suomessa että kehitysmaissa.

Miksi presidentin avauspuhe on tänä vuonna muutettu tietoiskuksi? Tuliko aloite siihen presidentiltä?

Yhteisvastuukeräyksen avauksen muutoksesta on sovittu yhdessä tasavallan presidentin kanslian, Kirkkopalvelujen ja Yleisradion kesken. Viestintätapoja kehitetään ja sopeutetaan jatkuvasti, jotta ne toimisivat muuttuvassa ja monikanavaisessa mediaympäristössä. Nyt keräyksen avausta voidaan esittää televisiossa useamman kerran ja se sopii paremmin jaettavaksi sosiaalisessa mediassa.

Miksi Virpi Miettinen on Yhteisvastuukeräyksen kampanjakasvo? Onko Virpi Miettinen Yhteisvastuukeräyksen näkemys köyhästä vanhuksesta?

Monet Suomessa asuvista ikäihmisistä ovat sellaisia, joiden ei vuosikymmeniä sitten olisi kuvitellut joutuvan turvautumaan ruoka-apuun tai muuhun ulkopuoliseen apuun.

Virpi Miettinen on yksi heistä. Vuoden 1965 miss Suomeksi valittu Virpi on ollut lehtiotsikoissa nyt jo seitsemällä vuosikymmenellä. Vanhuusiässä köyhyys yllätti hänet. Sairaus, epäonnistuneet ihmissuhteet ja taattu laina johtivat elämäntyön menettämiseen. Virpi on puutteen alla joutunut vuosien varrella turvautumaan ruoka-apuun.

Tämänvuotisen Yhteisvastuukeräyksen kampanjateemana on ”Eniten yllätti köyhyys”, jolla haluamme kiinnittää huomiota elintason laskuun, joka yllättää monet ikäihmiset eläkeikään siirryttyessä. Köyhyys yllättää monet, ja yllättävät ihmiset kärsivät vähävaraisuudesta. Tätä yllätyksellisyyttä halusimme nostaa esiin valitsemalla Yhteisvastuukeräyksen tämänvuotisen kampanjan kasvoiksi Virpi Miettisen.

Toinen tunnettu kampanjakasvomme tämänvuotisessa keräyksessä on lääketieteen ja kirurgian tohtori, arkkiaatri **Risto Pelkonen**. Hänen mukaansa vanhusten osuus ruoka-avun tarvitsijoista on traagista. ”Usein huonossa taloudellisessa asemassa elävät vanukset jäävät myös digitalisaation ulkopuolelle. Samalla he jäävät ulkopuolelle koko yhteiskunnasta”, toteaa ikätoveriensa syrjäytymisen puolesta huolta kantava arkkiaatri Pelkonen.

Yhteistyössä Ylen kanssa olemme tehneet neljä tv-dokumenttia, jotka kertovat erilaisia vanhustarinoita Suomesta ja Ugandasta. Virpi Miettisen lisäksi kerromme 74-vuotiaan **Irman** tarinan. Irma elää yksin puolisonsa Matin jouduttua hoitokotiin. Taloudellinen tilanne on heikko pienten eläkkeiden ja suurten apteekkilaskujen takia. Diakonien toimittama ruoka-apu auttaa konkreettisesti.

Ugandan pakolaisasutusalueilta tulevat vanhustarinamme ovat 67-vuotiaasta **Mariasta** ja 80-vuotiaasta **Elizabethista**. Maria kantaa isoäidin huolta lapsenlapsistaan. Maria asuu kahden lapsenlapsensa kanssa pakolaisasutusalueella Ugandassa. Arki on kovaa, puutetta on sekä ruuasta että lääkkeitä. Lasten koulunkäynti luo toivoa tulevaisuuteen.

Elizabeth menetti Kongon levottomuuksissa useita läheisiään. Nyt hän elää pakolaisena Ugandassa neljän lapsensa ja 10 lapsenlapsen kanssa. Arki on haastavaa. Vävyajan työ helpottaa koko perheen selviytymistä.

Koronaepidemia on koetellut erittäin kovasti Ugandan ja muiden kehittyvien maiden vanhuksia. 60 prosenttia keräyksen tuotosta ohjataan kansainväliseen katastrofiapuun.

Kansainvälisessä vertailussa Suomi on tänä päivänä hyvinvoiva yhteiskunta. Silti meilläkin elää surullisen paljon niukkuudessa eläviä ikäihmisiä.

Vähävaraiset vanhukset elävät usein tilanteessa, jossa vaikeudet kasaantuvat. Taloudellisella niukkuudella on seurannaisvaikutuksia, joista keskeisenä ovat terveydelliset ongelmat. Rahat eivät lukuisilla ikäihmisillä riitä välttämättömiinkään lääkkeisiin tai terveelliseen ruokaan. Sairauskierre apteekkilaskuineen voi suistaa monet velkakierteeseen. Köyhyys aiheuttaa myös sosiaalista syrjäytymistä sekä yksinäisyyttä.

Yhteisvastuullisen ihmisyyden keskeinen periaate on, että vaikeuksissa olevia, hauraita ja heikkoja autetaan. Yhteisvastuu tarkoittaa sitä, että näemme myös oman maamme rajojen ulkopuolelle.

Kuinka suuri määrä ikäihmisistä turvautuu ruoka-apuun Suomessa vuosittain?

Suomessa ruoka-apua vastaanottavia ei tilastoida järjestelmällisesti. Ruoka-apua saavat asioivat useissa eri toimipisteissä ja useita kertoja, jolloin yksittäisten toimijoiden anonyymeihin tilastoihin kertyy kaikella todennäköisyydellä päällekkäisyyttä. Aineistojen pohjalta voidaan kuitenkin arvioida, että Suomessa ruoka-apuun turvautuu noin 100 000–200 000 henkilöä vuosittain. Luku kuvaa tilannetta ennen koronakriisiä. Tämän lisäksi moni saa avun välillisesti, eli esimerkiksi vanhemman tuodessa avustuskassin kotiin, myös lapset hyötyvät.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen Finsote-tilastoissa kerrotaan, että 11,1 prosenttia suomalaisista on pelännyt ruoan loppuvan ennen kuin saa rahaa ostaakseen lisää. Samaten 20,3 prosenttia suomalaisista on joutunut tinkimään ruuasta, lääkkeistä tai lääkärikäynneistä rahan puutteen vuoksi vuosina 2017-2018. Ruoka-avunsaajien ikäjakaumaa ei ole selvitetty, eikä koostetusti arvioitu sitten Huono-osaisien Suomi -tutkimuskokonaisuuden (kokoava raportti 2014, aineistot vuosilta 2012-13). Ruoka-apua eri muodoissa järjestää Suomessa yli 1000 eri toimijaa. Huono-osaisien Suomi -aineiston valossa erityisesti ikääntyneet naiset joutuvat turvautumaan ruoka-apuun.

Miksi Yhteisvastuukeräys selvitti vanhuusväestön digitaitoja? Mitkä olivat kyselyn keskeiset tulokset ja miten niitä hyödynnetään?

Yhteisvastuukeräys toteutti kyselytutkimuksen ikäihmisisten digivalmiuksista ja haasteista digitalisaation keskellä. Kyselytutkimukseen osallistui kaikkiaan yli 500 yli 70-vuotiaasta vastaajaa Suomessa.

Yhteisvastuukeräyksen tekemän tuoreen selvityksen mukaan merkittävä osa vanhuusväestöstä putoaa keltasta yhteiskunnan alati lisääntyvän digitalisaation takia. Yli puolet yli 70-vuotiaista kokee, että etenevä digitalisaatio lisää tunnetta yksin jäämisestä.

Lähes kolmasosa pitää digipalveluja liian haasteellisina. 29 % tutkimukseen vastanneista yli 70-vuotiaista pitää uusien digipalvelujen, esimerkiksi verkkopankkien, julkisten sähköisten palvelujen, kuten Kelan tai kirjaston, palvelujen käyttöönottamista liian vaikeana. Tämä tarkoittaa neljännesmiljoonaa suomalaista ikäihmistä. Joka seitsemäs ikäihminen kokee, ettei saa tarvitsemaansa apua digipalveluiden käyttöön, kuten pankkiasioiden hoitamiseen.

Digitalisaatio on hiipivää kehitystä, jossa kaikki peruspalvelut pankkipalveluista lähtien siirretään verkkoon. Verkkopalvelut hyödyttävät valtaosaa meistä. Samanaikaisesti ne, joilla ei ole varaa digilaitteisiin tai eivät hallitse niiden käyttöä, syrjäytyvät yhä jyrkemmin. Eriarvoistava digikuilu kulkee yhteiskunnassa läpi ikäluokkien, mutta huomattavin se on juuri ikäihmisillä.

Tämänvuotisen Yhteisvastuukeräyksen varoilla autetaan Suomessa asuvia vähävaraisia ikäihmisiä laaja-alaisesti. Heille muun muassa tullaan toteuttamaan maksuttomia koulutuksia digitaitoihin ja taloudenhallintaan. Seurakuntaopiston kokoamassa kansanopistoverkostossa toteutetaan vuodesta 2022 alkaen maksuttomia digitaitoja ja taloudenhallintaa edistäviä koulutuksia vähävaraisille ikäihmisille. Opetuksessa keskitytään pankki-, Kela- ja virastoasiointiin tietokoneella sekä opastetaan digilaitteiden käytössä ja ongelmakohtissa.

Tutkimuksesta lisää: yhteisvastuu.fi/tutkimus2021

[Kyselytutkimus yli 70-vuotiaiden suhtautumisesta digitalisaatioon ja sen vaikutuksiin | Yhteisvastuu](#)